

9. Тищенко М. М. Адміністративно-процесуальний статус громадянина України: проблеми теорії та шляхи вдосконалення законодавчого регулювання: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра юрид. наук: 12. 00. 07/ М. М. Тищенко. – Х., 1999. – 21 с.
10. Мартынич Е. Г. Проблемы процессуального статуса и эффективности охраны прав подсудимого (осужденного) в судах первой и кассационной инстанций: дис. ... доктора юрид. наук: 12. 00. 09/ Е. Г. Мартынич. – Кишинев, 1981. – 424 с.
11. Строгович М. С. Курс советского уголовного процесса: в 2-х томах. / М. С. Строгович. – М.: Издательство «Наука», 1968. – Т. 1. – 470 с.
12. Шаповал Т. В. Правовий статус фізичної особи: деякі питання теорії / Т. В. Шаповал // Вісник національної академії прокуратури України. – 2008. – № 3. – С. 32–37.
13. Нажимов В. П. Об уголовно-процессуальных функциях / В. П. Нажимов // Правоведение. – Л.: Изд-во Ленингр. унта, 1973. – № 5. – С. 73–82.

ВІДЕОСПОСТЕРЕЖЕННЯ У ВИБОРЧОМУ ПРОЦЕСІ ЯК ЗАСІБ КРИМІНАЛІСТИЧНОЇ ПРОФІЛАКТИКИ: НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТА ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ

БІЛОУС Василь Васильович,
*к. ю. н., доцент, доцент кафедри
криміналістики Національного університету
«Юридична академія України ім. Я. Мудрого»*

Забезпечення ефективності виборчої системи та середовища з метою проведення президентських і парламентських виборів відповідно до міжнародних стандартів демократичних виборів та рекомендацій ОБСЄ/Бюро демократичних інститутів та прав людини є важливою складовою порядку денного асоціації Україна–ЄС. Через тісний зв'язок з усіма без виключень галузями законодавства, високий рівень розвитку науково-технічного

прогресу та інтеграцію його здобутків до сфери правозастосування сучасна криміналістика і криміналісти приречені бути активними учасниками процесу розробки та впровадження ефективних заходів, спрямованих на забезпечення реалізації євроінтеграційних устремлінь народу України.

Завданням криміналістики в нових умовах є не тільки формалізація криміналістичних знань, але й уніфікація криміналістичних рекомендацій стосовно прагматичних цілей, задоволення актуальних запитів практики і оперативне впровадження пропонувані наукою інноваційних розробок [1, с. 39]. З огляду на «технологізацію» криміналістичного знання і нагальні потреби інформаційного суспільства розроблюваний на основні актуальних науково-технічних засобів та інформаційних технологій новітній «продукт» криміналістики повинен слугувати сталому розвитку України як демократичної, соціальної і правової держави через всебічне забезпечення конституційних прав і свобод кожного її громадянина. Передусім, виборчих прав.

Першочергові зусилля криміналістів мають бути сконцентровані не тільки на виробленні ефективних криміналістичних методик розслідування злочинів, вчинених в аналізованій сфері правовідносин, але й на виявленні найбільш незахищених від неправомірного втручання ззовні етапів і процедур виборчого процесу, розробленні ефективних заходів з попередження злочинних порушень виборчих прав громадян і створенні умов для своєчасного та повного розкриття і розслідування злочинів, пропонуванні засобів криміналістичної техніки та інформаційних технологій, застосування яких нейтралізуватиме шкідливий вплив недоліків законодавчого регулювання та сумнозвісного «суб'єктивного» чинника. Плідним підґрунтям для вироблення дієвих криміналістичних рекомендацій і надання їм практичної спрямованості може слугувати аналіз вітчизняного та зарубіжного досвіду законодавчого регулювання і технологічного забезпечення виборчого процесу та вивчення криміналістичної характеристики типових кримінальних правопорушень, що мали місце під час попередніх виборчих кампаній.

Відправним положенням для наукових розвідок у цьому напрямку можна визнати той факт, що з метою підвищення рівня довіри суспільства до виборів, публічності та відкритості ви-

борчого процесу, доступу громадськості до спостереження у ре- жимі реального часу під час голосування, а також створення ві- деозапису підрахунку голосів виборців Верховна Рада України Законом України «Про особливості забезпечення відкритос- ті, прозорості та демократичності виборів народних депутатів України 28 жовтня 2012 року» від 05. 07. 2012 р. № 5175-VI (далі – Закон) впровадила використання системи відеоспостере- ження, відеозапису і трансляції зображення (далі – система ві- деоспостереження), яка у передбаченому цим Законом порядку мала би забезпечити створення інформації, передачу зображен- ня з приміщення для голосування з можливістю його перегля- ду на відповідному веб-сайті у мережі Інтернет (vybory2012.gov.ua, за аналогією з російським Інтернет-ресурсом webvybory2012.ru), а також подальше збереження створеної в процесі відео- спостереження інформації. За задумом законодавця, ця інфор- мація повинна була використовуватися правоохоронними орга- нами, судами, Центральною виборчою комісією в якості дока- зів (див п. 1 ч. 1 ст. 112 Закону України «Про вибори народних депутатів України» від 17. 11. 2011 р. № 4061-VI, ст.ст. 84, 99 Кримінального процесуального кодексу України від 13. 04. 2012 р. № 4651-VI), чим обґрунтовувалася потенційна значимість такої інновації.

На виконання цього Закону Кабінет Міністрів України по- становою від 08. 08. 2012 р. № 766 затвердив Технічне завдання та конфігурацію створення системи відеоспостереження, а ЦВК своєю постановою від 13. 09. 2012 р. № 892 – Порядок здійснен- ня відеоспостереження на виборчих дільницях з використанням засобів відеоспостереження, доступу та контролю за функціону- ванням системи відеоспостереження під час проведення виборів народних депутатів України 28 жовтня 2012 року.

Ефективне використання такої системи під час голосуван- ня і підрахунку голосів принципово здатне забезпечити відео- фіксацію низки кримінальних правопорушень і запобігти, зо- крема: незаконному використанню завідомо незаконно виготов- лених виборчих бюлетенів, бланків відкріпних посвідчень, бю- летенів для голосування на референдумі, завідомо підроблених виборчих документів, документів референдуму; незаконній пе- редачі іншій особі виборчого бюлетеня виборцем; викраденню та/або приховуванню виборчого бюлетеня, бюлетеня для голо-

сування на референдумі, виборчого протоколу чи протоколу комісії з референдуму або скриньки з бюлетенями; незаконному знищенню та/або псуванню скриньки з бюлетенями; підписання виборчого протоколу та/або протоколу комісії з референдуму до остаточного підрахунку голосів чи встановлення результатів голосування; включенню неврахованих виборчих бюлетенів чи бюлетенів для голосування на референдумі до числа бюлетенів, використаних при голосуванні; підміні дійсних виборчих бюлетенів з позначками виборців чи громадян, які мають право брати участь у референдумі; незаконному внесенню до протоколу змін після його заповнення; умисному наданню членом виборчої комісії чи комісії з референдуму громадянину можливості проголосувати за іншу особу чи проголосувати більше ніж один раз у ході голосування; наданню виборчого бюлетеня чи бюлетеня для голосування на референдумі особі, яка не включена до списку виборців на відповідній виборчій дільниці (дільниці з референдуму); наданню виборцю заповненого виборчого бюлетеня (бюлетеня для голосування на референдумі); голосуванню виборцем, який бере участь у виборах або референдумі, в т. ч. за змовою з членом виборчої комісії або комісії з референдуму, на виборчій дільниці більше ніж один раз (ст. ст. 158, 158-1 КК України).

Однак, потенціал системи відеоспостереження під час чергових парламентських виборів 2012 р. у повній мірі не було реалізовано. Так, за висновком Рахункової палати України, 955,3 млн. грн., спрямовані на оплату створення і функціонування цієї системи відеоспостереження, були витрачені неефективно [2]. Дійсно, за допомогою згаданої системи було зафіксовано лише один-єдиний відомий випадок неправомірного вкидання у виборчу скриньку стосу бюлетенів у приміщенні для голосування звичайної виборчої дільниці [3]. В той же час ЦВК вперше від проголошення незалежності України визнала неможливим установа достовірних результатів голосування у п'яти одномандатних виборчих округах через численні (достовірно не встановлені) порушення. Ще троє народних депутатів України були позбавлені мандатів після завершення виборчої кампанії за рішеннями суду, нібито через допущені у виборчому процесі порушення і фальсифікацію результатів волевиявлення, що також залишилося поза фокусом системи відеос-

постереження. Витрати ж на організацію проведення повторних виборів 15 грудня 2013 р. лише у п'яти проблемних округах додатково спустошать Держбюджет на 22 млн. грн.

Низька результативність використання системи відеоспостереження і пов'язані з цим збитки Державного бюджету, перш за все, пов'язані з тим, що при формуванні законодавчих актів і визначенні основних принципів і технологій проектування, проектних рішень щодо нормативно-методичного, організаційного, системотехнічного та апаратно-програмного забезпечення цієї системи не були враховані базові засади використання науково-технічних засобів. Зокрема, наукової спроможності та надійності, згідно яких будь-який технічний засіб і правила його застосування повинні базуватися на обґрунтованих наукових даних, пройти випробовування компетентними органами і бути ними рекомендованими до практичного застосування; ефективності використання; забезпечення збереження цілісності джерел доказової інформації і запобігання викривленню фіксованих відомостей тощо. Внаслідок цього майже через рік після завершення виборчого процесу утаємниченим чином було встановлено факт незаконного використання понад 6 тис. виборчих бюлетенів на користь одного з кандидатів лише на одному з виборчих округів [4].

Тому у положеннях чинних законів про вибори і референдуми, а також перспективному Виборчому кодексу України і відповідних підзаконних нормативно-правових актах повинні знайти своє невідкладне закріплення побудовані на врахуванні найбільш доцільних криміналістичних рекомендацій імперативні приписи щодо:

1. Обов'язкового використання модернізованої системи відеоспостереження, на технічні компоненти якої з Державного бюджету України вже витрачено понад 195,9 млн. грн., під час проведення виборів всіх видів (президентських, парламентських, місцевих; чергових, позачергових, повторних і проміжних), а також будь-яких референдумів (всеукраїнського та місцевих).
2. Розширення кола приміщень, встановлення системи відеоспостереження в яких є обов'язковим, за рахунок приміщень окружних виборчих комісій, дільничних виборчих комісій закордонних виборчих дільниць, спеціальних ви-

борчих дільниць, Центральної виборчої комісії та будь-яких інших приміщень, де здійснюється голосування, підрахунок голосів виборців (у т. ч. й повторний), встановлення підсумків голосування і результатів виборів, а також зберігаються виборчі документи до завершення виборчого процесу. Адже якщо безперервному функціонуванню системи відеоспостереження в режимі передачі зображення з 32188-ти звичайних виборчих дільниць у 2012 р. було дозволено спустошити Державний бюджет на сотні мільйонів гривень, то облаштування й експлуатація цієї системи хоча б у режимі запису і збереження інформації додатково у 1458-ми спеціальних, 116-ти закордонних, 225-ти окружних і одній Центральній виборчій комісії порівняно не суттєво збільшить загальний виборчий кошторис майбутніх виборів з урахуванням того факту, що лєвова частка порушень виборчого законодавства вчинялася за межами приміщень для голосування звичайних виборчих дільниць.

3. Розширення кола об'єктів відеоспостереження за рахунок включення до їх числа крім місць видачі виборцям виборчих бюлетенів і проведення робіт із списками виборців і стаціонарних скриньок для голосування, переносних скриньок та усіх виборчих документів, опрацювання яких пов'язано з підрахунком голосів виборців і встановленням підсумків голосування та результатів виборів.
4. Модернізації стаціонарної системи відеоспостереження за рахунок її переоснащення та доукомплектування мобільними засобами кольорового відеозапису з підвищеною роздільною здатністю і тривалістю безперервної фіксації, з можливістю запису звукового сигналу, перемінним фокусом, а також обов'язковою фіксацією місця, дати та часу зйомки, що дозволить оперативно реагувати на динамічну й різноваріантну картину злочинних порушень виборчого законодавства.

Список використаних джерел:

1. Шепитько В. Ю. Криміналістика в системі уголовно-правових наук: современные тенденции и задачи / В. Ю. Шепитько // Правовые проблемы противодействия преступлениям и иным

правонарушенням: матер. междунар. науч.-практич. конф. 26 апреля 2013 года / под общ. ред. Г. В. Патраковой. – Сургут: Изд.-полиграф. комплекс, 2013. – С. 36–39.

2. Чергові вибори – невинувачені трати [Електронний ресурс] / Рахункова палата України. – Режим доступу: <http://www.ac-rada.gov.ua/control/main/uk/publish/article/16742207>;
3. На дільниці у Дніпропетровську вкинули пачку бюлетенів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.pravda.com.ua/news/2012/10/29/6976006/>.
4. На користь «регіонала» Маркова підробили більше 6 тисяч бюлетенів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.pravda.com.ua/news/2013/09/3/6997212/>

ZNACZENIE DOWODU Z BILLINGU W PROCESIE KARNYM DLA WYKRYWANIA PRZESTĘPSTW

BŁONSKI Michał,

*dr, katedra Postępowania Karnego i Kryminalistyki
Uniwersytet Łódzki Wydział Prawa i Administracji
(Łódź, Poland)*

W postępowaniach przygotowawczych i sadowych wykorzystuje się dowody w postaci wykazu połączeń telefonicznych (tzw. billingi) i obserwuje się tendencję wzrostową w tym zakresie. Dzieje się tak dlatego, że wraz z rozwojem usług telekomunikacyjnych także z wykorzystaniem tej sfery popełniane są przestępstwa, usługi telekomunikacyjne są wykorzystywane do kontaktów pomiędzy samymi sprawcami czy między sprawcami, a innymi osobami, w tym pokrzywdzonymi. Połączenia telefoniczne nie obejmują tylko rozmów przy zastosowaniu klasycznych telefonów stacjonarnych czy komórkowych, ale także rozmowy wykonywane przez Internet za pomocą choćby skypa.

Przykładem przestępstwa popełnianego za pośrednictwem Internetu jest przestępstwo groomingu, czyli przestępstwo seksualnego nagabywania małoletniego (art. 200a k.k.). Grooming to zjawisko polegające na nawiązaniu kontaktu z dzieckiem, w szczególności za pomocą sieci Internetu.